

UNIVERSITATEA BABEȘ-BOLYAI
CLUJ-NAPOCA
FACULTATEA DE ISTORIE ȘI FILOSOFIE
ȘCOALA DOCTORALĂ „ISTORIE, CIVILIZAȚIE, CULTURĂ”

Fenomenul convertirii la Islam în România
contemporană: mentalități, structuri asociative, influențe
transnaționale

Coordonator de doctorat:

Prof.univ.dr. Toader NICOARĂ

Student-doctorand:

Andrei Cornel CRIȘAN

2020

Cuprins

INTRODUCERE	7
CAPITOLUL I. Metodologie.....	11
I.1. Plasarea cercetării. Tipul, metoda și strategia de cercetare.	11
I.2. Premise și întrebări de cercetare	15
I.3. Grupul țintă.....	19
I.4. Strategia de cercetare.....	19
I.4.1. Metode de colectare a datelor	19
I.4.1.1. Metoda de colectare nr.1.....	21
I.4.1.2. Metoda de colectare nr.2.....	22
I.4.1.3. Metoda de colectare nr.3.....	25
I.4.2. Metode de analiză a datelor	26
CAPITOLUL II. Comunitatea musulmană din România	27
II.1. Islamul în România	27
II.1.1. Comunitatea musulmană tradițională	27
II.1.2. Noul Islam	29
II.1.3. Români convertiți la Islam	31
II.2. Forme de organizare ale comunității musulmane din România	34
II.2.1. Instituția Muftială și relația cu comunitatea netradițională	35
II.2.2. Organizații musulmane.....	40
II.2.2.1. Activități ale organizațiilor musulmane	41
II.2.2.2. Structura organizațiilor	43
II.2.2.2.1. Organizații musulmane interne.....	45
Liga Islamică și Culturală din România (LICR)	46
Fundăția Taiba/IslamulAzi.....	49
Asociația Românilor Convertiți la Islam (ARCI)	50
Asociația Musulmanilor din România (AMR).....	51
Asociația Surori Musulmane (ASR)	54
Societatea Umanitară Semiluna/Fundăția Culturală Semiluna	55
Asociația Culturală Poarta Cunoașterii	56
Fundăția Culturală D.U.A.	57
II.2.2.2.2. Organizații externe	60

Golden Rule Appeal.....	60
Islamic Propagation Office/Edialogue Center	63
Edialog Center.....	66
Al-Najat Charity Society.....	72
Discuții.....	74
CAPITOLUL III. Convertirea religioasă. Abordări, teorii și modele analitice	78
III.1. Definiții ale convertirii religioase	79
III.2. Paradigme și modele de studiu ale convertirii religioase.....	82
III.2.1. Modelul sistemic. Tipurile, motivele și stadiile convertirii.	83
III.2.2. Modelul esențialist. Convertirea religioasă ca și comoditate.....	88
III.2.3. Modelul funcționalist	90
III.2.4. Privatizarea religiei	91
III.2.5. Ce se întâmplă după convertire?	92
III.3. Abordările analitice ale convertirii la Islam.....	94
III.4. Actul ritualic de convertire la Islam privit prin lentila abordării normative	95
CAPITOLUL IV. Analiza interviurilor	98
IV.1. Recoltarea interviurilor	98
IV.2. Descrierea intervievaților.....	102
IV.3. Analiza interviurilor.....	118
IV.3.1. Detalii biografice dinainte de Islam.....	118
IV.3.2. Factorii determinanți ai convertirii la Islam în rândul românilor.....	124
IV.3.3. Transformările survenite în urma convertirii	131
Reacția familiei	132
Rugăciunea.....	134
Postul.....	136
Pelerinajul	138
Dania.....	141
Restricțiile alimentare	143
Numele islamic	145
Circumcizia	146
IV.3.4. Tendințele și atitudinile religioase întâlnite în rândul românilor convertiți la Islam ..	148
Segregarea dintre sexe	148
Vestimentație	150

Imami	155
Prozelitism	159
IV.3.5. Relația cu instituția, organizațiile și membrii comunității musulmane.....	161
Neajunsurile comunității musulmane.....	163
Reprezentare ONG și Muftiat	165
CONCLUZII.....	171
BIBLIOGRAFIE.....	177
ANEXA A. Documente fotografice.....	186
ANEXA B. Grila de interviu	213
ANEXA C. Interviuuri.....	215
Interviul 1	215
Interviul 2.....	226
Interviul 3.....	248
Interviul 4.....	256
Interviul 5.....	279
Interviul 6.....	285
Interviul 7.....	290
Interviul 8.....	300
Interviul 9.....	320
Interviul 10.....	331
Interviul 11.....	339
Interviul 12.....	376
Interviul 13.....	386
Interviul 14.....	393
Interviul 15.....	398
Interviul 16.....	403
Interviul 17.....	413

Lucrarea de față reprezintă un demers al cărui scop principal este acela de a face cunoscute și de a analiza, urmând metodologia disciplinelor socio-umane, realități și noutăți specifice comunității musulmane din România. Aceste realități asupra cărora ne vom concentra atenția în lucrarea de față privesc comunitatea musulmană atât în ansamblul ei, cât și prin prisma noilor sale particularități structurale.

Particularitățile asupra cărora ne-am aplecat țin de o nouă componentă a Islamului din România, a cărei existență este actualmente una nedocumentată și doar anecdotic tratată în literatura de specialitate, și anume românii convertiți la Islam. După cum vom putea observa în capitolele care urmează, acest grup este unul consistent din punct de vedere numeric și din punct de vedere a influenței avute în cadrul comunității musulmane din România.

Până în anul 1990, se putea discuta despre o comunitate musulmană relativ omogenă din punct de vedere structural, astăzi însă, migrația și fenomenul convertirii la Islam au generat schimbări atât de semnificative în raport cu structura acesteia, încât nu mai poate fi considerată una exclusiv specifică minorităților etnice din Dobrogea. Islamul din România se împarte azi între *Vechi și Nou*, iar comunitatea musulmană între a fi *tradițională*, formată mai ales din minoritățile turcă și tătară, sau *netradițională*, constituită din minorități orientale, români convertiți și, totodată, alte tipuri de interpretare a Islamului decât cele specifice comunității tradiționale.

Românii convertiți la Islam sunt integrați într-o altă comunitate decât cea tradițională, iar variatele forme de interpretare ale Islamului întâlnite în rândul acestor musulmani sunt total diferite de cele caracteristice *Vechiului Islam*. Această nouă comunitate musulmană își are propriile sale forme de organizare, propriile sale forme de interpretare a religiei islamice, propriile sale surse de autoritate și propria-i istorie. Totodată, viața de cult a acestora și structurile organizaționale care îi reprezintă sunt diferite și paralele celor recunoscute oficial de către statul român și, totodată, consemnate de istoriografia românească. Așadar, vom observa în capitolele următoare care sunt factorii care au dus la apariția acestui nou grup religios, care îi sunt specificitățile vieții religioase și de cult, cum este acesta organizat și, totodată, care sunt sursele de autoritate religioasă la care membri acestui grup se raportează.

În ceea ce privește plasarea temporal-spațială a lucrării noastre, menționăm că cercetarea în cauză tratează schimbările structurale ale Islamului din România din ultimii treizeci de ani. O incursiune mai adâncă în istoria deja scrisă a acestuia, nu o considerăm a fi necesară tratării

subiectului în cauză, deoarece nu ar face decât să ne depărteze de scopul principal al lucrării de cercetare.

În lipsa unor cercetări dedicate exclusiv acestei comunități, respectiv acestui nou grup religios din cadrul Islamului din România și, totodată, noilor realități ale comunității musulmane din România, considerăm că gradul de noutate și de interes față de această tematică sunt deosebit de ridicate. Cât despre originalitatea acestei lucrări de cercetare, suntem de părere că aceasta este dată de însuși gradul de noutate al tematicii abordate și de unicitatea acestui demers care este fără precedent în studiile de specialitate din România.

Cuvinte cheie: Islam, România, convertire religioasă, români convertiți, structuri asociative, organizații musulmane, practici religioasă, viață de cult.

Rezumat

În primul capitol al acestei lucrări am discutat pe larg despre întreg procesul metodologic care stă la baza acestei cercetări: ne-am definit premisele și obiectivele, ne-am plasat cercetarea și, totodată, am discutat despre strategia care stă la baza întreg procesului de colectare a datelor utilizate în cadrul acestei cercetări.

Obiectivul general al studiului este acela de a cartografia grupul convertiților români la Islam sub aspectul istoricului și al contextului situațional-social, în acest mod actualizând fondul lucrărilor de specialitate în ceea ce privește o componentă a comunității musulmane românești.

Metoda de cercetare folosită în studiul nostru este cea etnografică, aceasta fiind aleasă din considerente ce țin de obiectivul cercetării. Cercetarea de față fiind una antropologică, considerăm că metoda etnografică este cea care deservește în modul cel mai potrivit obiectivul studiului, putând susține o viziune complexă asupra grupului și fenomenului ales¹. Interesul nostru în a investiga particularități comportamentale și de structură organizatorică care pot fi puse în legătură cu apartenența la un mediu cultural și religios specifice fac ca această metodă să fie cea mai adecvată demersului nostru.

Studiul de față se construiește în jurul a patru întrebări de cercetare care subscriu obiectivului general al lucrării, acela de a recenza și înțelege aspecte ce țin de atitudinile, modelele comportamentale, experiențele individuale, valorile și normele culturale întâlnite în

¹ Sergiu Bălan, „Ethnographic method in anthropological research”, în *Cogito*, no 4, 2011, pp. 61-69.

rândul românilor convertiți la Islam. Așadar, pe parcursul următoarelor capitole ne propunem să răspundem la următoarele întrebări de cercetare:

1. Care sunt factorii determinanți ai convertirii la Islam în rândul românilor?
2. Care sunt transformările survenite în urma convertirii la Islam și cum se reflectă acestea asupra modului de viață al convertiților?
3. Care sunt tendințele și atitudinile religioase întâlnite în rândul românilor convertiți la Islam?
4. Care sunt raporturile românilor convertiți la Islam cu membrii și reprezentanții instituției, organizațiilor și comunităților musulmane din România?

Grupul țintă al cercetării noastre este compus exclusiv din cetățeni români, atât de sex feminin, cât și de sex masculin, care și-au asumat religia islamică în urma unei convertirii religioase. În grupul țintă nu sunt incluși musulmanii a căror relație cu religia islamică este una nativă, precum în cazul musulmanilor care fac parte din comunitatea musulmană tradițională (turco-tătară) sau comunitatea musulmană netradițională (i.e. arabi, persani ș.a.m.d). Interesul nostru se rezumă strict la un grup țintă compus din cetățeni români a căror identitate religioasă a fost dobândită în urma unei convertirii religioase.

Eșantionarea este construită pe următoarele criterii de includere-excludere: cetățenie și religie. Potențialii subiecți excluși din procesul de eşantionare sunt acei musulmani care: au cetățenie română dobândită la cerere (nemoștenintă), cei a căror părinți (ambii) s-au născut înafara României și fac parte dintr-o comunitate etnică nevorbitoare de limbă română și, totodată de la sine înțeles, cei care sunt de o altă religie decât ce islamică. Gradul de religiozitate al respondenților, fie ei practicanți sau nepracticanți, nu constituie un criteriu de includere sau excludere a subiecților din grupul țintă. Localizarea sau domiciliul respondenților nu constituie nici el un criteriu de excludere, astfel românii convertiți la Islam care locuiesc înafara României, pot face parte din grupul țintă al acestui studiu.

Strategia de cercetare reprezintă totalitatea metodelor și instrumentelor de colectare și interpretare a datelor. Având în vedere că studiul de față este unul calitativ, de tip exploratoriu-descriptiv, strategia de cercetare va fi una care îmbină nu doar o metodă de colectare și una de interpretare a datelor, ci mai multe pentru fiecare din aceste două etape.

În cadrul studiului nostru vom prelucra trei tipuri de date: materialele tipărite, video sau audio, interviul adresat grupului țintă și observațiile colectate pe parcursul muncii de teren.

Prima categorie de date este cea mai variată și include: materiale științifice (volume și articole), documente oficiale (i.e. legea cultelor, Statutul cultului musulman în România), statistici oficiale (date cu privire la numărul românilor care se declară musulmani), materiale de presă (radio, televiziune, periodice), materiale publicate de Instituția Muftiatului și de către organizațiile musulmane din România (cărți, broșuri, reviste), materiale din mediul online publicate de membri ai comunității musulmane din România sau de reprezentanți ai acesteia (articole, conferințe, videoclipuri, materiale audio), materiale de pe rețelele de socializare postate de membri ai comunității musulmane din România sau de reprezentanți ai acesteia și materiale din conversații personale cu membri ai comunității musulmane din România sau cu reprezentanți ai acesteia (Whatsapp și Facebook). A doua și a treia categorie de date sunt: informațiile culese în urma a șaptesprezece interviuri pe parcursul anchetei de teren, respectiv datele culese prin intermediul tehnicilor de observație.

În cel de-al doilea capitol aducem în discuție tipurile de autoritate religioasă și comunitară prezente în cadrul comunității musulmane: cea reprezentată de muftiat și cea reprezentată de organizațiile musulmane din România. În cadrul acestui capitol arătăm care sunt legăturile și tipurile de cooperări dintre organizații, cum au apărut, ce fel de Islam reprezintă și promovează și, totodată, care sunt tipurile de activități pe care acestea le derulează.

În momentul de față, comunitatea musulmană din România este compusă din punct de vedere demografic din: minorități naționale tradiționale (turci, tătari, albanezi, rromi etc), minorități naționale netradiționale, apărute pe teritoriul României în ultimele trei decenii (i.e. arabi, iranieni, turci, afgani) și etnici români convertiți la Islam.

Oficial, comunitatea musulmană tradițională din România însumează 64.337 de musulmani, reprezentând o pondere de 0,3% din totalul populației României și este compusă în mare parte din: turci, tătari și alte minorități naționale specifice structurii demografice pestrițe a regiunii Dobrogea². Cultul musulman face parte dintre cele optsprezece culte religioase recunoscute de către statul roman, fiind recunoscut oficial în anul 1923 prin adoptarea noii Constituții. Atât din punct de vedere instituțional, cât și din punct de vedere social, religia islamică în România este asociată în mentalul colectiv românesc cu regiunea Dobrogei, și implicit cu comunitatea turco-tătară, văzută ca fiind una dintre comunitățile etnice loiale

² Institutul Național de Statistică, *Recensământul Populației și al Locuințelor*, 2011.

naționalismului românesc. Islamul predominant în România – specific comunității turco-tătare – este cel de tip sunnit, iar școala de jurisprudență specifică comunității musulmane din Dobrogea este cea *hanafită*, fiind cea mai permisivă și tolerantă școală de jurisprudență islamică³. Cu toate acestea, Islamul prezent în Dobrogea este unul heterodox – mulat/influențat de/pe realitățile confesionale și mozaicul etnic specific acestei regiuni.

După 1990, România începe să cunoască apariția unui grup distinct în cadrul comunității musulmane. Acest grup este compus din persoane de etnie română care se identifică din punct de vedere religios ca fiind musulmani⁴. Această nouă dinamică apare în cadrul comunității musulmane din România ca rezultat al căsătoriilor mixte⁵ și al prozelitismului religios promovat, în mare parte, de către noile asociații musulmane și membrii comunității arabe din României. În prezent, grupul musulmanilor de etnie română este compus oficial din 6.281 persoane, acesta fiind format din musulmani sunniți (*sunni*), care formează grupul dominant, și musulmani șiiți (*shi'a*), cei din urmă fiind minoritari și, totodată, mai puțin vizibili în spațiul public sau cel virtual decât cei din grupul dominant.

Cele două comunități/grupuri componente ale comunității musulmane din România (ca tot unitar) se raportează la entități emitente de autoritate diferite și diametral opuse din punct de vedere teologic⁶. Prin urmare, există două importante entități de autoritate: Instituția Muftiatului și sectorul civil (reprezentat de organizațiile musulmane ale comunității musulmane ne-tradiționale). Aceste două forme de autoritate religioasă, guvernamentală și civilă, reprezentate pe de o parte de muftiat, iar pe de cealaltă parte de către totalitatea organizațiilor musulmane din România, reprezintă comunități care au existențe, interese, raportări și traiectorii diferite, în unele privințe chiar opuse (i.e. teologia, relația cu non-musulmanii). Din punct de vedere confesional, comunitatea musulmană din România nu este caracterizată de omogenitate și unitate, aceasta fiind divizată de diverse dispute interne.

Comunitatea musulmană tradițională, exponentă a vechiului Islam, este organizată/coalizată în jurul Instituției Muftiatului, iar comunitatea musulmană ne-tradițională este organizată/coalizată în jurul organizațiilor musulmane din România. Această formă de

³ Bogdana Teodorova, „Islam and the state in Romania and Bulgaria”, în *Annals of the University of Bucharest. Philosophy Series*, Vol. LXI, no.2, 2012, pp. 51-60.

⁴ Irina Vainovski-Mihai, „Romania”, în Jørgen S. Nielsen (ed.), *Yearbook of Muslims in Europe*, No. 5, Brill, 2015, pp. 531-544.

⁵ *Ibidem*, pp. 531-544.

⁶ Alina Isac Alak, „Types of religious identities within Romanian Muslim Communities”, *Journal for the Study of Religions and Ideologies*, vol. 14, issue 41, 2015, pp. 148-173

autoritate religioasă – paralelă – este deținută fragmentar de către două tipuri de organizații non-guvernamentale musulmane care desfășoară (parțial sau integral) activități pe teritoriul României: organizații non-guvernamentale interne și organizații non-guvernamentale externe. Organizațiile musulmane – de tip ONG – interne sunt cele înființate pe teritoriul României de către cetățeni români sau cetățeni străini care au drept de rezidență pe teritoriul României, statutul juridic al acestui tip de organizație fiind reglementat de către legislația statului român. Organizațiile musulmane (de tip ONG) externe sunt înființate de către cetățeni străini (sau cu dublă cetățenie), înafara României, pe teritoriul altor state și sunt înafara unui control direct al statului român. Din punct de vedere ideologic-teologic, organizațiile non-guvernamentale musulmane care activează în România, atât cele interne, cât și cele externe, pot fi considerate ca fiind exponente a două curente de interpretare a teologiei islamice: neoconservatorism și ultraconservatorism.

Autoritatea reprezentată de către polul organizațiile musulmane este vizibil împărțită între acestea, fiind deținută fragmentar de către organizații musulmane interne și organizații musulmane externe. Majoritatea organizațiilor musulmane interne colaborează într-o formă sau alta cu organizații musulmane din afara României. Colaborarea este fie una directă, lipsită de orice fel de mediere, fie una indirectă, fundamentată pe diferite tipuri de mediere.

În România activează un număr de doisprezece organizații non-guvernamentale musulmane: nouă sunt interne (cu sedii în România), iar patru sunt externe (cu sediile în Arabia Saudită, Kuwait și Canada). Dintre cele nouă organizații musulmane interne, doar trei organizații pot fi considerate *independente* și distincte din punct de vedere al identității organizaționale și al activităților în care acestea sunt implicate. Aproape toate organizațiilor musulmane din România, cu o singură excepție, sunt înființate, conduse și dominate de către membri exponenți ai *Noului Islam*, și anume de către membri atașați, într-un fel sau altul, comunității arabe din România.

Cele patru organizații musulmane externe care desfășoară activități în România nu au personalitate juridică sau sedii publice în România. Grupul țintă al acestora înglobează ambele componente – musulmană și nemusulmană – însă accentul este pus pe componenta nemusulmană. Toate aceste organizații musulmane, externe, specifice *Noului Islam*, au ca scop unic și principal prozelitismul religios. Acest tip de prozelitism religios, practicat de către aceste organizații, este orientat atât înspre nemusulmani, cât și înspre comunitatea musulmană din

România. Islamul promovat este unul ultraconservator și prezintă caracteristici teologice specifice neosalafismului.

Cel de-al treilea capitol este unul dedicat convertirii religioase. Pe parcursul acestuia discutăm despre pionieratul contemporanilor noștri în a o defini, aborda și înțelege. Totodată, vom descrie abordările analitice ale convertirii religioase care ne-au ajutat în a înțelege acest fenomen în întreaga sa complexitate și multiplele sale dimensiuni.

Actualmente, nu există nicio definiție care să explice convertirea religioasă într-o manieră univocă. Definițiile acestui fenomen sunt împărțite astfel: interpretarea clasică, în care convertitul are un rol secundar și aproape extern convertirii, și interpretarea modernă, în care convertitul este cel care are rolul primar și activ în raport cu convertirea⁷.

La baza interpretării clasice a acestui fenomen se află viziunea creștină care a fost construită în jurul convertirii apostolului Pavel, descrisă în Cartea Faptelor Apostolilor (9:1-22), și care avut un rol fundamental asupra studiilor teologice ulterioare în acest sens⁸.

Convertirea, în viziunea lui Raymond Paloutzian, care oferă una dintre cele mai complete definiții în context contemporan, reprezintă un proces distinct prin care o persoană trece de la crede/a adera la ceva și/sau a practica un set de învățături religioase sau valori spirituale, la a crede/a adera la ceva și/sau a practica ceva diferit⁹. În viziunea acestuia, procesul transformării survenit în urma convertirii religioase poate să se întindă pe o perioadă de timp variată: de la câteva momente până la câțiva ani¹⁰.

În literatura de specialitate cu privire la convertirea religioasă se discută, actualmente, despre existența a trei paradigme: cea clasică, cea contemporan-activă (sistemică) și cea funcționalistă (narativ-biografică).

În paradigma clasică, individul, subiectul convertirii religioase, are un rol mai degrabă periferic în raport cu convertirea. Convertitul este perceput ca fiind nimic mai mult decât un agent pasiv în ceea ce privește propria-i experiență, aceasta fiind redusă la factori și realități exterioare individului care o experimentează.

⁷ James Richardson, „The Active vs. Passive Convert: Paradigm Conflict in Conversion/Recruitment Research” în *Journal for the Scientific Study of Religion*, 24 (2), 1985, pp. 163-79.

⁸ Stephen D. Glazier „Spiritual Baptists Who Become Rastafarians and Then Become Spiritual Baptists Again”, în *The Anthropology of Religious Conversion*, Rowman & Littlefield Publishers, Oxford, 2003, pp. 149-170.

⁹ Raymond Paloutzian, „Psychology of Religious Conversion and Spiritual Transformation”, în *The Oxford Handbook of Religious Conversion*, Oxford University Press, New York, 2014, pp. 209-230.

¹⁰ *Ibidem*, pp. 209-230.

Paradigma contemporan-activă sau sistemică pornește de la premisa conform căreia individul este un agent activ în ceea ce privește convertirea religioasă. Individul este poziționat pe un rol central, este agentul activ care experimentează sau care operează cu convertirea religioasă, ca atare, are capacitatea de a o promova, facilita sau media, atât în raport cu propria-și persoană, cât și în raport cu alți indivizi.

Paradigma functionalistă (nativ biografică) este focalizată cu predilecție pe individ, pe funcția biografică a convertirii. Această paradigmă pune accentul pe experiența subiectivă a convertitului – înțeleasă prin biografia personală a acestuia – în raport cu experimentarea convertirii religioase.

În cadrul acestor trei paradigme, pot fi enumerate numeroase modele de studiu ale acestui fenomen. Cele mai mai întâlnite și uzuale modele de studiu al convertirii religioase aparțin lui Levis Rambo (model sistemic), Stefano Allievi (model esențialist), Monika Wohlrab-Sahr (model funcționalist), Anne Sophie Roald și Anna McGinty.

Al patrulea capitol al acestei lucrări este și ultimul, fiind cel în care expunem și analizăm datele colectate în cadrul anchetei de teren. Așadar, în această parte a lucrării am discutat despre istoria individuală a fiecărui participant, ca mai apoi atenția să se mute înspre tematici precum: motivația convertirii, momentul rostirii jurământului de credință, practicile religioase, viața de cult, tendințele convertirilor în raport cu religia asumată și relația lor cu noua comunitate.

Datele anchetei de teren au fost colectate printr-un număr de 17 interviuri de cercetare, dintre care zece au fost realizate față în față, patru telefonic, iar trei prin corespondență virtuală (i.e. email/ facebook).

Cei 17 intervievați sunt persoane convertite la Islam cu vârste cuprinse între 23 și 58 de ani, unsprezece respondenți de sex feminin și șase respondenți de sex masculin. Din totalul persoanelor intervievate, opt respondenți au studii superioare, iar nouă respondenți au studii medii. Vechimea asumării religiei islamice a persoanelor intervievate variază de la 2 la 20 la ani.

Marea majoritatea a respondenților, treisprezece din cei șaptesprezece, a luat contact cu Islamul ca rezultat al unor relații interpersonale cu musulmani nativi (de regulă arabi sau turci). În majoritatea interviurilor, respondenții au descris că au devenit interesați de religia islamică datorită unor persoane de religie musulmană cu care s-au angajat în discuții cu privire la Islam. Tipurile de relații interpersonale identificate întâlnite în biografiile respondenților și care pot fi puse în relație cu convertirea la Islam sunt următoarele: afecționale, familiale și sociale.

Majoritatea respondenților intervievați au biografii care conțin elemente ce pot fi declanșatoare de crize, unele de crize majore, adică din cele care pun la îndoială identitatea și raportările existențiale ale individului, iar altele minore însă, în esență, la fel de reformatoare, diferența fiind legată doar de intensitatea cu care acestea se desfășoară.

Transformările vizibile sau cuantificabile sunt cele teologice și, parțial, cele sociale. O identitate religioasă asumată sau reasumată activ este evident una mult mai bine articulată decât una moștenită. Ca rezultat al convertirii religioase, noii convertiți își asumă un set întreg de practici religioase, unele sunt respectate cu strictețe indiferent de gradul de religiozitate (i.e. postul din luna Ramadan), iar altele cu diferite variațiuni (i.e. rugăciunea).

Tendențele și atitudinile religioase întâlnite în rândul convertiților sunt cele de a imita comportamente și practici similare specifice membrilor arabi din cadrul comunității. Tipurile de interpretare ale Islamului întâlnite în rândul convertiților sunt în mare parte un produs al organizațiilor musulmane din România și sunt, de regulă, neoconservatoare și ultraconservatoare. Cu toate acestea, tipurile de asumare ale Islamului pe care mulți dintre români și-l asumă generează conflicte chiar și în interiorul comunității.

Majoritatea românilor convertiți la Islam se integrează și iau parte la viața social-religioasă a comunității musulmane. Fiind vorba de comunități restrânse și monopolizate, românii convertiți la Islam, care stabilesc raporturi *ante* sau *post* convertire cu comunitățile locale, sunt priviți cu interes și deschidere în cadrul celor mai multe comunități locale din țară. Majoritatea românilor convertiți la Islam se integrează repede și mențin contacte permanente cu membrii comunității și viața de cult. Pe lângă faptul că majoritatea românilor se integrează într-un fel sau altul în noua comunitate musulmană, există și o tendință de distanțare după o perioadă de timp care variază de la un convertit la altul.

Relația musulmanilor români cu comunitatea implică trei componente: comunitatea locală, ONG-uri și muftiatul, iar raporturile acestora cu cele trei componente variază de la individ la individ. Tendința cea mai întâlnită în rândul convertiților este cea de menținere a relației cu primele două componente respingând cea de-a treia componentă – relația cu muftiatul.

Componenta relației cu muftiatul este nepopulară ca opțiune în rândul convertiților sau a musulmanilor non-turco-tătari. În cel mai bun caz, percepția și relația cu muftiatul este doar una simbolică și este întâlnită prin excelență în rândul musulmanilor care își asumă o interpretare progresivă a teologiei islamice.

Legitimitatea organizațiilor musulmane din România în rândul comunității musulmane netradiționale, deci și în rândul românilor convertiți la Islam, este una care transcende autoritatea oficială deținută de Instituția Muftiatului. Amintim că, pentru niciunul dintre respondenții intervievați, Instituția Muftiatului nu reprezintă o sursă de autoritate religioasă, ba chiar mai mult, niciunul dintre aceștia nu se simte reprezentat și nu are nici un tip de raport cu aceasta.

În ceea ce privește procesul convertirii la Islam în rândul românilor, constatăm că rolul organizațiilor musulmane din România este unul fundamental. Acestea, prin activitățile pe care le desfășoară și cadrul pe care îl oferă, reprezintă importanți actori care promovează, facilitează, mediază și gestionează convertirea la Islam în România.

Organizațiile musulmane generează modele religioase care sunt emulate în rândul românilor convertiți la Islam. Totodată, acestea promovează diferite forme de interpretare a religiei islamice care au o influență semnificativă asupra vizunilor și atitudinilor religioase ale convertiților. Viața religioasă și de cult specifică românilor convertiți la Islam, a comunității musulmane netradiționale, este una paralelă, distinctă și diferită de cea a comunității musulmane tradiționale din Dobrogea.

Dincolo de toate aceste particularități ale comunității musulmane din România, am construit în cadrul acestei cercetări o imagine a românului convertit la Islam și, totodată, am făcut o incursiune în viața religioasă și de cult la care acesta ia parte în cadrul comunității musulmane netradiționale sau parțial înfara acesteia.